

Свинаренко Наталія Олександрівна

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

(Харків, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ХНЕУ ІМЕНІ
СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Анотація. У статті розглянуто особливості педагогічної адаптації іноземних студентів у студентський простір ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Проаналізовано труднощі їх інтеграції. Описано вплив виховної роботи на ефективну адаптацію іноземних студентів у студентське середовище ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Ключові слова: адаптація, індивідуалізація навчання, виховна робота, інтеграція, мотивація.

Свинаренко Наталья Александровна

ХНЭУ им. С. Кузнеця

(Харьков, Украина)

**ОСОБЕННОСТИ ИНТЕГРАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В ХНЭУ
ИМЕНИ СЕМЕНА КУЗНЕЦА**

Аннотация. В статье рассмотрены особенности педагогической адаптации иностранных студентов в студенческое пространство ХНЭУ им. С. Кузнеця. Проанализированы трудности их интеграции. Описано влияние воспитательной работы на эффективную адаптацию иностранных студентов в студенческую среду ХНЭУ им. С. Кузнеця.

Ключевые слова: адаптация, индивидуализация обучения, воспитательная работа, интеграция, мотивация.

Svynarenko Natalia A.

Publishing House of S. Kuznets KhNU of Economics

(Kharkiv, Ukraine)

**FEATURES ASSOCIATION FOREIGN STUDENTS IN PUBLISHING HOUSE OF
S. KUZNETS KHNU OF ECONOMICS**

Summary. In articles considered features pedagogical adaptations foreign students in student space Publishing House of S. Kuznets KhNU of Economics.

Analyzed difficulty their integration. Described influence edifying works on effective adaptation foreign students in students environment in Publishing House of S. Kuznets KhNU of Economics.

Keywords: *adaptations, personalization teaching, educational activities, association, motivation.*

На сьогоднішній день для вітчизняної науки особливо актуальним для Української держави є створення міждержавного освітнього простору. Певний престиж нашої держави, наша ефективна інтеграція у світовий навчальний простір, додаткові кошти для розвитку наших вишів.

Метою даної роботи є аналіз особливостей педагогічної адаптації іноземних студентів у студентське середовище ХНЕУ ім. С. Кузнеця, висвітлення впливу виховної роботи на ефективну адаптацію іноземних студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

З перших днів перебування на Україні іноземні студенти знаходяться у незвичному для них національному, мовному, соціокультурному, релігійному (що особливо важливо для студентів зі східних держав) середовищі. Кожен викладач має розуміти, що перед ним знаходиться особистість, яка отримала середню освіту у державі з іншою педагогічною системою, ніж у нас, з іншими вимогами, та і уява цих, переважно дуже молодих і недосвідчених людей, про своє майбутнє у нашій Україні навряд чи співпало з побаченою реальністю. Завдання, принципи, форми і методи навчання у початкових, а згодом і у середніх школах інших держав різною мірою відрізняються від нашої системи освіти. Зрозуміло, що за таких умов існування для іноземних слухачів та студентів – практично повне незнання нашої мови, наших слов'янських традицій, психологічний дискомфорт через нові для них життєві умови, негативний імідж нашої держави у засобах масової інформації інших держав, відірваність від своїх друзів та родин, близького оточення створюють об'єктивні складності у роботі викладачів, що працюють з даним контингентом.

Головним завданням для викладачів, котрі працюють з іноземними студентами на початку їх діяльності є намагання їх якнайшвидше адаптувати до

загально студентського середовища через індивідуальний підхід до кожного студента як у навчальній, так і у виховній роботі, максимальне залучення іноземних студентів до культурних, спортивних та інших заходів виховної роботи наших вишів.

За таких умов успішне управління навчально-виховним процесом для іноземних студентів є невід'ємною частиною вирішення завдання адаптації. Крім того, пришвидшена та ефективна адаптація підвищує якість і рівень навчання іноземних студентів, забезпечить високий рівень мотивованості отримання певної професії та отримання спеціальних навичок [2, с. 336].

Для іноземних студентів характерний недостатній рівень володіння російською мовою, це є об'єктивна проблема, яку мають допомогти подолати іноземним студентам викладачі як у аудиторний, так і у поза аудиторний час. Частою помилкою молодих викладачів вишів є надзвичайно величезний обсяг наукового матеріалу, який іноземні студенти мають освоїти за певний період в ході самостійної роботи у перший рік навчання на Україні. Зрозуміло, що у всьому середовищі іноземних студентів можливо і знайдеться такий, котрий має сильну мотивацію, високий рівень ерудованості, величезний лексичний запас, уміння швидко і правильно користуватися бібліотекою, електронними каталогами...Але, коли мова йде загальний рівень підготовки іноземних студентів до сприйняття лекційних матеріалів, проведення семінарських та лабораторних робіт викладач вишу має орієнтуватися на індивідуальну роботу з кожним іноземним студентом (якщо групи збірні, з різних країн), на групову (якщо розподіл груп проводився за ознакою приїзду з певних держав, за рівнем освіти), а акцентувати роботу студентів в поза аудиторний час на самостійній роботі є малоефективним.

Всі науковці знають, що у різних державах світу науково-методична література пишеться по-різному. Звичайно ж, принцип науковості у такій літературі є пріоритетним, але авторам та майбутнім авторам не варто забувати про існування та поєднання інших принципів педагогічної науки, які ми маємо застосовувати на практиці. Педагогічний фактор адаптації у нас на батьківщині

проявляється у тому, що для більш ефективного формування предметно-комунікативних знань іноземними студентами авторам спеціальної навчально-методичної літератури слід неуклібно дотримуватися таких вимог: розпочати вивчення теми слід з роботи над словником нових термінів, доцільно та бажано внести елементи наочності для більш швидкого засвоєння нових термінів, визначити конкретні та чітко окреслені питання за темами, направлені на самостійну роботу студента з навчальним методичним матеріалом, розробити єдину для всього навчального профілю структуру дотекстових та післятекстових вправ, окремо слід наголосити на наявності адаптованих текстів для іноземних студентів з усіх навчальних дисциплін у всіх вишах України.

В перші два роки навчання іноземних студентів потрібно забезпечити спеціально розробленими методичними матеріалами - практично з усіх навчальних дисциплін потрібно мати словнички, збірники адаптованих текстів, навчальні презентації, посібники, підручники. Вся ця література має бути видана окремо для іноземних студентів – китайських, в'єтнамських, туркменських, азербайджанських, арабських, франкомовних і т.і. Це все зробити грамотно та ефективно має група досвідчених викладачів. Один з співавторів має бути фахівець з російської філології, що має досвід роботи з іноземними студентами, інший – фахівець зі спеціальних наук (гуманітарних, технічних, природничих, фізико-математичних, юридичних, філософських, економічних і т.д.), третім обов'язково має бути філолог зі знанням мови тієї держави, звідки приїхали до нас на навчання іноземні студенти.

Але у роботі з іноземними студентами проблем дуже багато. Багато студентів, маючи недостатній рівень володіння російською мовою, не можуть виділяти на лекції головний матеріал (що вимагає конспектування, а згодом – розуміння, запам'ятовування і застосування на практиці) від другорядного, вчасно конспектувати суть основних понять. Зрозуміло, що лектор, готуючи матеріали до лекції у збірній групі наших українських студентів та кількох іноземних (до того ж тих, що приїхали з різних держав світу) орієнтується, звичайно ж, на роботу з нашим вітчизняним контингентом. Крім того, студент на лекції пише

тільки те, що почув, а якщо це іноземний студент з посереднім рівнем знання російської мови, то однозначно рівень засвоєння ним такого лекційного матеріалу буде досить низьким. На практичних же заняттях, де викладачі роздають студентам методичні матеріали, часто з правильно оформленими зразками відповідей, іноземні студенти мають можливість працювати більш ефективно – бо вони чують мову та вимоги викладача і працюють з надрукованими матеріалами цієї ж теми (якщо їм щось було не зрозуміло в усній інформації за вказаною темою чи проблемою, адаптовані тексти їм допоможуть знайти правильну відповідь).

Участь у науково-дослідницькій діяльності вишів тих, хто бажає отримати диплом магістра, науковий ступінь кандидата наук, прагнення до перспективи максимальної реалізації своїх особистих та професійних можливостей – це важливий момент мотивації, адже іноземні студенти більшу частину свого часу мають займатися самостійною роботою.

Процес засвоєння лекційного матеріалу суттєво полегшується наявністю у студентів або ксерокопіями лекцій, або роздруківками чи аудіоматеріалами сайтів дистанційної освіти, що у більшості вишів активно розробляються викладачами. За подібних умов та обставин навчальної діяльності іноземних студентів пріоритетним є процес слухання і осмислення почутого, тоді як механічне записування лекцій є лише фіксацією матеріалу, котрий оголошує лектор, у іноземного студента у даній ситуації немає часу робити повний аналіз почутої нової для нього інформації.

Психолого-педагогічні характеристики на кожного іноземного студента потрібні кожному викладачеві для планування роботи в аудиторний та поза аудиторний час, а надати її зможе той викладач російської мови, що працював зі студентом на підготовчому відділенні, працівники відповідних деканатів.

Певною мірою, у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця вирішення проблеми адаптації іноземних студентів до нових для них умов навчально-виховного процесу відводиться системі кураторства. В нашому університеті кураторами є викладачі «Російської мови як іноземної» на

підготовчому відділенні факультету підготовки іноземних громадян. Саме виховний вплив кураторів дозволяє зробити процес адаптації та залучення іноземних студентів до навчального процесу академії найбільш ефективним.

Ознайомлення, прийняття і дотримання нових для іноземців групових, соціальних норм здійснюється в першу чергу через кропітку роботу кураторів. У деяких студентів складності адаптації пов'язані психологічним дисбалансом через відсутність інформації про життя всередині університету, і їх уяву про те, як має відбуватися, з їх точки зору, - і тут також важливою є діяльність досвідченого куратора. Життєвий досвід куратора, його компетентність у питаннях життєдіяльності університету, факультетів, його емоційно толерантне ставлення до іноземних студентів, загалом, створення позитивного міжособистісного контакту - одна з головних умов успішної адаптації та виховної роботи серед іноземних студентів.

Крім кураторів, для адаптації іноземних студентів важливо також продовжувати підвищувати рівень курації основних земляцтв, що сприяє поглибленню дружніх зв'язків між культурними традиціями України та інших держав, звідки до нас приїждять на навчання іноземні студенти.

Також варто ширше залучати до лав студентського самоврядування іноземних студентів, що сприятиме допомозі у налагодженню двостороннього зв'язку між деканатами та активом студентів-іноземців з метою покращення психологічного мікроклімату та навчально-виховної роботи у вишах України.

Для ефективного вивчення іноземними студентами російської мови велике значення має правильне залучення їх до виховної роботи університету. Як відомо, виховна робота є одним з найважливіших і найскладніших напрямків організації навчального процесу як з вітчизняними, так і з іноземними студентами вишів. Зазначений напрямок роботи серед іноземних студентів має більш індивідуальний характер, порівняно з контингентом наших вітчизняних студентів [1, с. 10].

Це, в першу чергу дає позитивний досвід спілкування, якого так бракує нашим вихованцям. Зараз подібна робота у вишах представлена дуже ефектно та

презентабельно. І тому, виховна робота у наших вишах надзвичайно цікава і є корисною для іноземних студентів. Частіше за все, звичайне відвідання навіть у якості пересічного глядача таких заходів як «Студентська осінь», «Студентська весна» приводить іноземних студентів у щире захоплення і теж, певною мірою, сприяє на початковому етапі навчання посиленню мотивації до вивчення російської мови. Це є також прикладом вдалої інтеграції у студентське середовище. Крім цього, в результаті цієї діяльності іноземний студент вступає в систему міжособистісних відносин, має пристосовуватися до інших, переважно українських студентів, які беруть участь у заходах виховної роботи, формується їх власний стиль поведінки та місце у колективі. Тобто, так має правильно відбуватися соціально-психологічна адаптація.

Одним з способів соціокультурної адаптації іноземних студентів, що теж сприяє кращому володінню та розумінню російської мови, є проведення для них екскурсій по нашому місту. Місто Харків має багато музеїв, театрів, органний зал, кінотеатрів, цирк, ботанічний сад, архітектурних споруд. До культурно-мистецьких центрів Харківської області можна віднести старовинні замки у с. Старий Мерчик Валківського району, с. Шарівка Богодухівського району, с. Наталівка Краснокутського району, с. Пархомівка Краснокутського району. Як відомо, мова мистецтва є зрозумілою всім, а у її любителів після відвідин експозицій Харківського художнього музею або Харківського національного академічного театру опери та балету ім. М. В. Лисенка дуже ймовірно, що мотивація до вивчення нашої мови зростає, це піде на користь і викладачеві, і іноземному студенту.

Таким чином, ми знайомимо іноземців з історичними та природними пам'ятками, видатними та унікальними місцями нашого регіону, внаслідок чого відбувається процес набування комунікативних навичок та знань, необхідних для щоденного особистого та професійного життя, відбувається засвоєння студентами основних моральних норм, зразків поведінки, цінностей нової для них навколишньої дійсності. Звичайно, ж провести подібну екскурсію до історичного, художнього, літературного музеїв міста Харкова для іноземних

студентів може тільки фахівець, котрий бездоганно володіє науковою інформацією про основні питання теми, правильно обере нешвидкий темп викладу матеріалу, ретельно підготує адаптований для даного контингенту матеріал, за необхідності зможе визначити час, коли слід робити паузи, пояснювати, коментувати, відповідати на поставлені запитання, враховуючи вказану специфіку слухачів. Саме від викладача вишу багато чого залежить у формуванні світогляду іноземного студента, який не менше чотирьох років вчитиметься у нас на батьківщині: це і знання та розуміння російської мови, це і сприйняття наших звичаїв, традицій, культури, набуття початкового професійного досвіду.

Зокрема, у нашому ХНЕУ ім. С. Кузнеця, крім заходів, про які йшлося вище, у минулому навчальному році безпосередньо для іноземних студентів проводилися кафедрою українознавства та мовної підготовки іноземних громадян такі заходи: бесіда зі студентами, присвячена 155-річчю від дня народження С. І. Ожегова, видатного вченого та мислителя (22.09.2015 р.), бесіда, присвячена творчості азербайджанського письменника, перекладача творів українських письменників Сиявуша Імрана оглу Мамедзаде до 80-річчя від дня народження (02.10.2015 р.), літературно-музичні читання до 120-річчя від дня народження С. О. Єсеніна (03.10.2015 р.), конкурс читців поезій, присвячений річниці від дня народження Т. Г. Шевченка та Всесвітньому дню поезій (у березні 2016 р.), екскурсія до Харківського літературного музею (квітень 2016 р.) та Харківського історичного музею (червень 2016 р.), спортивні змагання (квітень 2016 р.). Слід зазначити, що конкурс читців поезій, присвячений річниці від дня народження Т. Г. Шевченка у нашому виші є традиційним, і іноземні студенти у ньому охоче беруть участь. До заходів, присвячених цій знаменній даті, відносилися конкурс стінгазет на тему «Життя Шевченка» серед іноземних студентів, тематичне заняття, присвячене Великому Кобзарю, де іноземні студенти були ознайомлені з творчим доробком видатного українського поета. На занятті були продемонстровані репродукції найбільш відомих живописних робіт Т. Г. Шевченка, прозвучали поезії Т. Г. Шевченка різними мовами світу.

Таким чином, грамотно спланована та ефективно проведена навчальна робота, наявність ретельно підготовлених колективами фахівців різних вишів нашої держави науково-методичних розробок з усіх навчальних дисциплін, спрямоване пришвидшенню вивчення російської мови іноземними студентами фахівцями вищої школи, залучення іноземних студентів до участі у загальноуніверситетських виховних та загальноміських заходах сприятиме зростанню мотивації до вивчення іноземцями російської мови, сприятиме адаптації студентів, що приїхали до України з інших держав. А в цілому – це все піде на користь авторитету нашої вітчизняної освіти за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білик О. М. Іноземні студенти як об'єкт соціалізації в соціокультурному просторі України // Вісник ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка. - Чернігів. - 2016. - Вип. 133. - С.10-14.

2. Орда О. О. Проблеми адаптації та інтеграції іноземних студентів, які навчаються за напрямом «Транспортні технології», у освітній простір ХНАДУ // Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції.- Х.: ХНАДУ, 6-7 жовтня 2016 р. - С. 335-337.